

Seminarium Conservation of Tracing Paper

DOI: 10.36155/NK.26.00006

Dorota Dzik-Kruszelnicka

dorota.dzik@asp.waw.pl

ORCID: 0000-0002-8709-2651

notes 26_2024
konserwatorski

Hildegard Homburger to niekwestionowany autorytet w kwestii konserwacji kalek/papierów transparentnych. Od ponad dwóch dekad prowadzi seminaria i warsztaty wprowadzające w arkana tej niełatwej sztuki. Jesienią tego roku zaprosiła sześcioro uczestników do swojego prywatnego studia w Berlinie na ostatnią już edycję dwudniowego seminarium zatytułowanego *Conservation of Tracing Paper* (7–8.10.2024).

Pierwszy dzień otworzył wykład poświęcony historii produkcji kalek i ich typologii. Począwszy od najstarszych przykładów z około XV wieku, transparentność uzyskiwano nasączając lub pokrywając powierzchnię papieru olejami, żywicami bądź woskami. Kolejną już chemiczną metodą, znaną od połowy XIX wieku, było działanie kwasami powodującymi pęcznienie włókien celulozowych. W późnych latach 70. XIX wieku pojawił się inny proces, wykorzystujący zaawansowaną, mechaniczną obróbkę włókien na etapie przygotowania masy papierniczej. Papiery z rozdrobnionej masy kalandrowano lub łączono techniki – impregnując papiery z uprzednio rozdrobnionej masy. Zasadniczo, wypełnienie arkusza substancją o współczynniku załamania światła zbliżonym

do celulozy bądź zaawansowana obróbka włókien zmniejszająca rozproszenie światła pozwalały uzyskać pożądaną przezroczystość podłoża.

Podczas następnego wykładu poznaliśmy korelację pomiędzy procesami produkcji a strukturą i stabilnością wymiarową kalek, co znajduje szczególne zastosowanie w aspekcie wilżenia, osuszania obiektów czy rozprostowywania powierzchni. Tutaj, wśród omówionych technik wykorzystujących m.in. docisk lub naprężenie, na szczególną uwagę zasługuje efektywne autorskie rozwiązanie, tzw. *Hard-Soft Sandwich* (H. Homburger, B. Korbel, *Architectural Drawings on Transparent Paper: Modifications of Conservation Treatments*, „The Book and Paper Group Annual” 1999, t. 18).

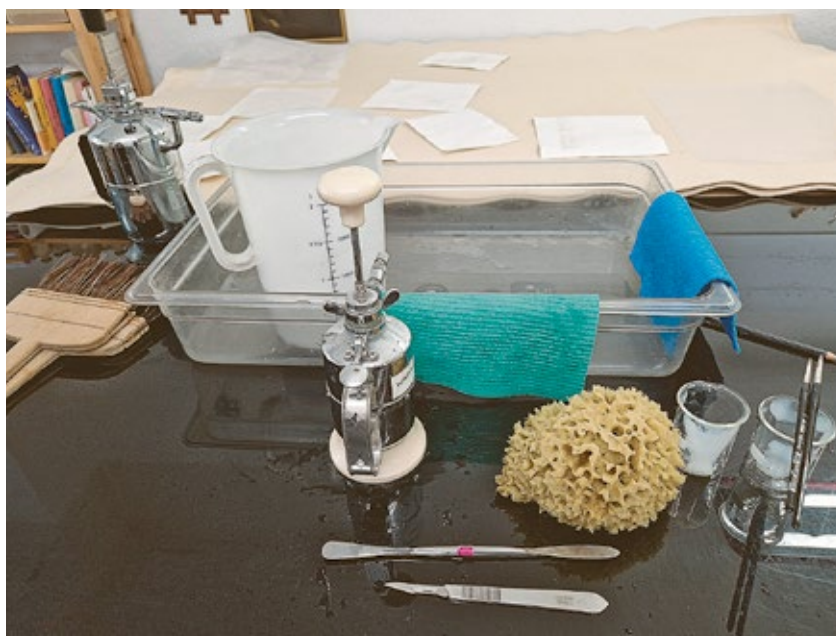
Popołudnie poświęcone było już konkretnym ćwiczeniom (fot. 1). Wypraktykowaliśmy uzupełnianie ubytków podłoża kalką (stykowo 1:1), bezpośrednio poprzedzające skuteczną metodę dublażu na papier japoński z użyciem spoiwa kłajstrowego (fot. 2). Trzeba podkreślić, że ten dyskusyjny zabieg, zmieniający właściwości podłoża, jego transparentność itd., należy rozważać jako ostateczność. W następnej kolejności mogliśmy spróbować różnych metod rozprostowywania powierzchni kalek i skonfrontować się z efektami naszych działań (fot. 3).

Drugiego dnia rozpoczęła sesja poświęcona zagadnieniu barwienia papierów transparentnych do uzupełnień. Przeciwiczyliśmy efektywną metodę z wykorzystaniem specjalnej kuwety w kształcie litery V i podłużnym obciążnikiem stabilizującym papier w przebiegu barwienia. Technika polega na przeciągnięciu arkusza zgodnie z kierunkiem papieru przez wodny roztwór tuszu akrylowego (w tym wypadku Finest acrylic ink Aero Color Professional, Schmincke) i następnie wypłukaniu go w wodzie (fot. 4).

Kolejne dwa moduły przeznaczone zostały na reperację przedarc i uzupełnianie ubytków. Do dyspozycji mieliśmy wszelkiego rodzaju spoiwa – kłajster, karuk, klucel G czy Lascuaux 498HV – oraz papiery japońskie i różnego rodzaju kalki. Na uwagę zasługują materiały z nanostrukturalnej celulozy (<https://www.napanoper.com/>). Mogliśmy także porównać całą gamę rozwiązań, takich jak: Crompton, Archibond, BEVA 371 czy Filmoplast R. Usuwaliliśmy różnego rodzaju taśmy i pozostałości po nich – mechanicznie, z użyciem gum (fot. 5),

temperatury bądź z pomocą rozpuszczalników, jak woda czy octan etylu. Należy zaznaczyć, że do reperacji przedarcie skutecznym i z wielu względów optymalnym rozwiązaniem jest użycie papieru japońskiego (na przykład RK-2, RK-o, RK-oo) i 2% karuka, zaś do uzupełnień ubytków podłoża odpowiednio dobranej i dobarwionej kalki oraz tego samego spoiwa. Na zakończenie Hildegard Homburger omówiła przykłady projektów konserwatorskich i rozwiązania stosowane w jej wieloletniej, fascynującej praktyce.

Seminarium było wyjątkowe z wielu względów – łączyło teorię z praktyką konserwatorską i dyskusją. Skonfrontowaliśmy własne doświadczenia z najbardziej aktualnymi standardami, wypróbowaliśmy różnorodne materiały i techniki stosowane w konserwacji transparentnych podłoży. Co więcej, część doświadczeń znajduje zastosowanie w szerszym kontekście konserwacji papieru.



Fot. 1.

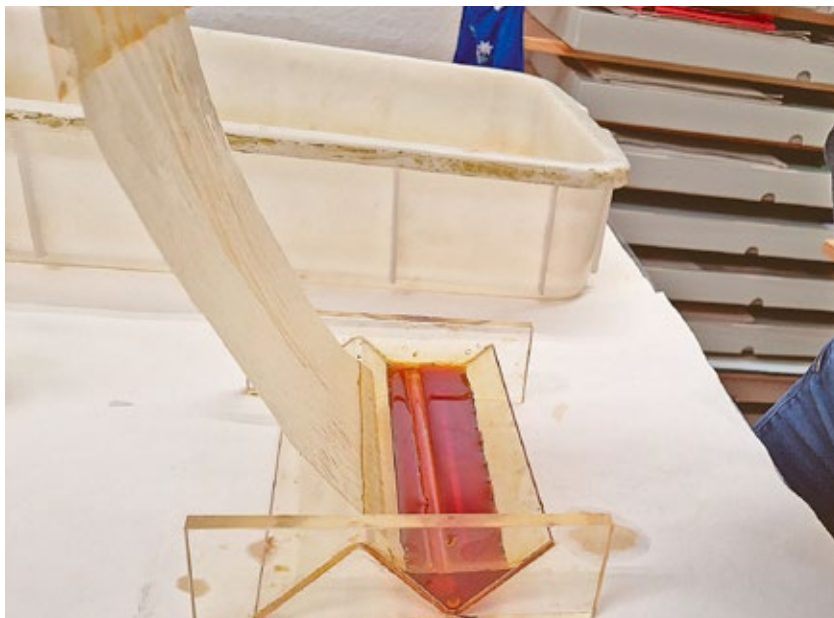
Warsztaty. Praktycznym rozwiązaniem przy pracy z papierami transparentnymi jest czarny blat roboczy (fot. D. Dzik-Kruszelnicka)



Fot. 2.
Zabiegi mokre (fot. D. Dzik-Kruszelnicka)



Fot. 3.
Ocena podłoża w świetle bocznym przed lokalnym rozprostowaniem deformacji
(fot. D. Dzik-Kruszelnicka)



Fot. 4.
Barwienie kalki w specjalnej kuwecie, w roztworze tuszu akrylowego (fot. D. Dzik-Kruszelnicka)



Fot. 5.
Mechaniczne usuwanie i doczyszczanie powierzchni gumą typu *crepe eraser* (fot. D. Dzik-Kruszelnicka)